

FORPROSJEKT - PILOTTURLØYPE LOFOTEN

ROLVSFJORD-LAUVDALEN-HELLOSAN

LANDSKAPSRESSURSANALYSE

Forprosjektet "Pilotturløype Lofoten - Rolvsfjord, Lauvdalen, Hellosan", er gjennomført i perioden august 2014 - februar 2015.

Forprosjektet er utført i samarbeid med de tre lokale gårdsbedriftene LofotHest, Aalan gård og Reinmo gård. Norsk landbruksrådgiving Lofoten v/Are Johansen og Lofoten friluftsråd v/Karianne Steen har vært viktige bidragsytere. Prosjektet er blitt til etter initiativ fra Fylkesmannen i Nordland, v/Hanne Sofie Trager.

Layout: Kjersti Isdal

Kart/foto: Kjersti Isdal (dersom ikke annet er nevnt)

Trykk: Forretningstrykk AS, Bodø

Lofoten friluftsråd, mars 2015

Kjersti Isdal
prosjektleder

Forsidebilde: Lauvdalen, sett fra fjellområdet mellom Rolvsfjord, Lauvdalen og Hellosan. Foto: Kjersti Isdal.

FORPROSJEKT - PILOTTURLØYPE LOFOTEN

ROLVSFJORD-LAUVDALLEN-HELLOSAN

LANDSKAPRESSURSANALYSE

Innhold

Sammendrag 5

Innledning 6

- Bakgrunn
- Organisering
- Mål
- Gjennomføring
- Deltakerklyngen
- Prosjektområdet
- Landskapsressursanalyse

Landskapsanalyse 12

- Landskapsregion
- Landskapstyper

Verdiskapningsgrunnlag 18

- Kartlegging av turtrasé
- Delområde 1: Rolvsfjorden
- Delområde 2: Hellosan
- Delområde 3: Lauvdalen
- Delområde 4: Linken
- Eiendomsstruktur

Videre arbeid 37

- Oppfølgingsprosjekt
- Skilting
- Tilrettelegging
- Rasteplasser
- Produktutvikling
- Utvidelse av turløype
- Tilskuddsordninger
- Litteratur og kilder

Lokalisering av pilotturløypeprosjektet i Vestvågøy, Lofoten.

Sammendrag

Hovedmålet for denne landskapsressursanalysen har vært å kartlegge området Lauvdalen-Hellosan-Rolvsvfjorden, for å se på muligheten for å etablere ei turløype over fjellet mellom disse dalførene. Det er tatt utgangspunkt i tre gårdsbedrifter (Aalan gård, Reinmo gård og LofotHest) som holder til her. Bedriftene ønsker å samarbeide om å tilby besøkende hel- og halvdagsturer mellom gårdene, noe som kan gi besøkende en flott opplevelse av kulturlandskapet, og samtidig øke næringsgrunnlaget for hver enkelt virksomhet.

En *landskapsressursanalyse* består av en landskapsanalyse, og en "stedsfølelse"-kartlegging. Utgangspunktet er å finne ut hva slags natur- og kulturopplevelser kan man videreformidle til besøkende. Området er delt inn i fire deler, som utgjør hvert av dalførene samt fjellområdet

som binder disse sammen. Den overordnede landskapsanalysen er basert på eksisterende kartlegging av landskapstyper i Lofoten og Vesterålen (Elgersma, Anne. NIJOS dokument 5/98). Kartlegging av "stedsfølelse" ("Sense of place") og verdiskapningsgrunnlag er gjort ved datainnsamling, befaringer i området og møter med deltakerklyngen. Til sist er det sett på hvilke tiltak som vil være nødvendig for å komme igang med etablering av turløypa.

Området viser seg å være svært godt egnet for å etablere ei turløype. Avstanden mellom gårdene egner seg godt til hel- og halvdagsturer. En del av traséen går på allerede etablerte grusveier som tåler slitasje. Landskapet man beveger seg i er storslagent, vakkert og variert. Her er en rik kulturhistorie basert på ferdsele over fjellet. Og

man har solide gårdsbedrifter som kan tilby lokal egenprodusert mat og produkter, overnatting, guiding/historiefortelling og unike kultur- og naturopplevelser.

Det er viktig å presisere at dette er et forprosjekt, og at landskapsressursanalysen er en "light"-versjon. En mer fullstendig analyse hører hjemme i et hovedprosjekt.

Ferdseil med hest over fjellet mellom innersida og yttersida i Lofoten. Foto: Runa Sundsfjord, LofotHest.

Innledning

Bakgrunn

De gamle ferdseilene over fjellet mellom innersida og yttersida av Lofoten har en historie som går langt tilbake i tid. De var bindeleddet mellom bygdene i en tid da båten var det viktigste fremkomstmiddelet. Avstanden over fjellet var kort, og her gikk bygdefolket til kirke og butikk, eller for å treffe venner og familie i nabobygda. Her gikk fiskerne til og fra fisket, og her gikk man med varer og post.

Disse ferdseilene har vært utgangspunkt for prosjektet "Piloturløype Lofoten", høsten 2014. Turstier skal knytte sammen lokale aktører som driver gårdsturisme på begge sider av Lofotfjellene. Aalan gård i Lauvdalen, Reinmo gård i Hellosan og LofotHest i Rolvsfjorden er deltakere i dette turpilotprosjektet, som man håper kan gi overføringsverdi til andre aktører og steder.

Prosjektet har kartlagt turstier og traséer, og sett på behov for tilrettelegging og skilting. Det er kartlagt natur- og kulturopplevelser underveis på turen. Ved å se på hva deltakerbedriftene kan tilby av produkter og opplevelser ønsker man å kunne tilby hel- og halvdagsturer, både til fots og til hest, med eller uten guide.

Man ønsker at prosjektet kan føre til økt næringsgrunnlag for de lokale gårdsbedriftene, ved å samarbeide om tilbud der man kombinerer gårdsturisme med opplevelse av Lofotnaturen. Formidling av lokal kultur- og historie på ferden over fjellet skal gi besøket en ekstra dimensjon.

All informasjonen er samlet i denne rapporten, i form av en *landskapsressursanalyse*. Dette vil være et nyttig verktøy i det videre arbeidet med Piloturløype Lofoten.

Vestvågøy er en av de største landbrukskommunene i Nord Norge målt ut fra konvensjonelle standarder og mål. De nye bygdenæringene har i mindre grad slått an blant gårdbrukerne for å styre økonomien på brukene. Imidlertid fins det en liten, men solid klynge av gårdbrukere som har satt både økologisk og tradisjonell geitmelkproduksjon og foredling av melk til ost på kartet. Disse har også i nasjonal sammenheng satt tydelige spor etter seg, og kjennetegnes av å være innovative, satsningsvillige, har gode evner til samarbeid og er således meget gode ambassadører for sin næring.

Det er med utgangspunkt i deler av denne klyngen (Aalan gård og Reinmo gård) at dette forprosjektet har fått støtte, og det er disse som nå blant annet ønsker å se på muligheten for å ytterligere styrke sin omsetning ved å bruke det omkringliggende kulturlandskapet mer aktivt. Interessen

for å utvikle denne typen aktivitet har vært stor i de eksisterende reiselivsnæringene og andre mulig berørte parter.

Områdene Lauvdalen, Hellosan og Valberg utgjør store utmarksarealer som er lett tilgjengelig for den jevne turgåer. Områdene henger også sammen topografisk på en slik måte at det er naturlig å planlegge hel- og halvdagsturer fra gård til gård. I et av dalførene har det vært gjort en større innsats for å tilrettelegge og styre en slik vandreraktivitet der gårdbrukeren aktivt har vært med på å styre ferdsele i utmark, og på den måten forebygget konflikter. I Rolvsfjorden er det i løpet av de siste årene vokst fram en egen bedrift (LofotHest) som satses kommersielt på hest i både rekreasjons-, reiselivs-, skole- og omsorgssammenheng. Denne bruker det forannevnte turområdet flittig og er også en av bedriftene som står bak dette forprosjektet.

Organisering

Lofoten friluftsråd er prosjekteier, og har ansatt prosjektleder Kjersti Isdal i 40% over fem måneder for å utføre en del oppgaver som klyngen ønsker gjort. Prosjektleder har hatt tilholdssted hos Norsk landbruksrådgiving Lofoten (NLRL). Styringsgruppen består av representanter fra NLRL og Lofoten friluftsråd.

En arbeidsgruppe der gårdbrukerne og Fylkesmannen i Nordland er representert, er brukt aktivt i planleggingen og gjennomføring av forprosjektet.

Forprosjektet er finansiert av Fylkesmannen i Nordland, Landbruksavdelinga (BU-midler: 200 000,-).

Deltakerklyngen består av Aalan gård som produserer ost og urter, LofotHest som tilbyr rideturer over fjellet, og Reinmo gård som tilbyr overnatting og servering. Foto: Aalan gård, LofotHest og Kjersti Isdal,

Mål

Mål for forprosjektet

- En modell for samarbeid mellom private og offentlige aktører som viser hvordan man kan oppnå gode resultater.
- En plan for skilting, merking og tilrettelegging etter standard satt i Merkehåndboka. Planen iverksettes våren og sommeren 2015.
- Nødvendige avtaler med grunneiere, landbruksforetakene og reiselivsbedriftene for praktisk gjennomføring av tiltak.
- Søknader om midler til tiltak januar 2015.
- Vurdere søknad på oppfølgingsmodell.

Videre ønsker man å etablere en kunnskapsbase og et kunnskapsmiljø som kan fungere som rådgivere og inspiratorer i og utenfor Lofoten.

Langsiktige effektmål

- Økt bruk av stisystemet i området.
- Økt bruk av kunnskap om landskap, naturverdier og matskatter i området.
- Økt kundetilfredshet hos besøkende.
- Økt samarbeid mellom landbruksforetakene, reiselivsbedriftene, friluftssinteressene, kommunen/forvaltningen og regionale kompetansemiljø.
- Økt besøkstall hos gårdsbruk og reiselivsbedrifter i området, og derav økt omsetning for disse.
- Styring av trafikk slik at den skaper minst mulig konflikt og slitasje.
- Øke innsikt i effekter av, og hensyn som må tas, i forbindelse med ferdsel av hest i terrenget.
- Bygge kompetanse internt i Lofoten på skilting, merking og tilrettelegging for friluftsliv, til glede for de lokale innbyggerne og tilreisende.

Metode

I all opplevelsesproduksjon er kunnskap om det gjesten sanser et hovedtema. Hvordan nettopp kunnskapen om landskap og naturverdier formidles er derfor svært viktig for et slikt prosjekt. Forprosjektet har tatt mål av seg å ha ferdig en *landskapsressursanalyse* for området ved veis ende, som et godt utgangspunkt for å forstå hva som skal videreformidles til gjestene.

Landskapsressursanalyse som metode

De senere årene har det skjedd en endring i måten vi betrakter landskapet på. Fokuset har gått fra å se på landskapet som et verneobjekt til å se på landskapet som en mulighet for å integrere vern, forvaltning og utvikling (Clements, Morten, 2009.)

Fra studietur til Sveits der vi så på tilrettelegging og skilting av turstier. Foto: Kjersti Isdal.

Den europeiske landskapskonvensjonen understreker behovet for å trekke inn befolkningen i arbeidet med landskapsplanlegging, og at landskapet omfatter helheten av natur og kultur. Landskapsressursanalysen blir dermed et verktøy som integrerer naturen og menneskenes forhold til den.

“At forprosjektet tar mål av seg å ha ferdig en landskapsressursanalyse for området ved veis ende er derfor et godt utgangspunkt for å forstå hva som skal videreformidles til gjestene.”

Landskapsressursanalysen har som formål å kartlegge landskapet, for så å finne dets muligheter og potensiale. Landskapsressursanalysen består av:

- a) Landskapsanalyse
- b) “Stedsfølelse”-undersøkelse

I dette turpilot-forprosjektet har vi gjort en enkel landskapsressursanalyse. Ved hjelp av informasjon, befaringer, kartgrunnlag og samtaler har vi funnet frem til de områdene vi ønsker å legge vekt på.

Områdeavgrensingen er en del av metoden for landskapsressursanalysen. Området i vårt prosjekt er delt i fire hoveddeler. Dette gir oss muligheten til å fokusere på forskjellige tema innenfor hver del. Innenfor prosjektområdet ser vi på hvordan det kan tilrettelegges og trekkes frem særpreg for om-

rådet, både når det gjelder natur- og kulturverdier. Hensikten med dette er å skape bærekraftig vekst.

Det er viktig å kunne trekke fram stedskvaliteter for å knytte området sammen og skape stedsidentitet. Dette kan bidra positivt både til folk som bor i området, og til turister.

Gjennomføring

Studietur

Vi startet opp forprosjektet med å sende prosjektleder, bedriftsklynge og representanter fra Lofoten friluftsråd (LF) og Norsk Landbruksrådgiving Lofoten (NLRL) på studietur til Sveits (21-25 august). Dette ble en flott start på prosjektet, der alle deltakerne ble kjent med hverandre. Her fikk vi lære og oppleve mye om turkonsept, tilrettelegging og skilting. Erfaringene herfra har

Prosjektgruppa har gjennomført ei rekke med befaringer og møter i løpet av forprosjektet. Foto: Kjersti Isdal.

Prosjektgruppa samlet på Aalan gård. Fra venstre: prosjektleder Kjersti Isdal, Are Johansen NLR (skjult), Tove Åland, Hendry Edvardsen, Runa Sundsfjord, Marita Edvardsen og Knut Åland.

vært til nytte og inspirasjon for videre arbeid med pilotturløypeprosjektet.

Feltarbeid og møter

Deltakerbedriftene har aktivt deltatt på befaringer og møter. Møtene har i stor grad vært holdt hos gårdsbedriftene, som har lagt ned betydelig innsats i forberedelse/møtemat. I tillegg har Lofoten friluftsråd (LF) og Norsk Landbruksrådgiving Lofoten (NLRL) engasjert seg i prosjektet og stilt med egne ressurser, både på studietur, befaringer og møter i turpilotgruppa.

Sept/okt ble brukt til befaringer og møter for å kartlegge området, bli kjent og samle inn informasjon. Det ble gjort kartlegging av traséer, kulturminner/opplevelser, tiltak (tilrettelegging/skilting), grunneierforhold, interessenter m.m.

Rapportskriving

November/desember ble brukt til å samle all relevant informasjon i en enkel landskapsressursanalyse. Denne skal være et godt utgangspunkt for å forstå hva slags opplevelser man kan videreformidle til besøkende, og hvilke muligheter som ligger i utviklingen av turløypeprosjektet. Den sier også noe om hva som må gjøres for å gjennomføre prosjektet, og hvilke tilskuddsordninger man kan benytte seg av.

Skiltplan og søknader

Januar/februar ble brukt til utarbeiding av skiltplan og søknader om skilting, og tilrettelegging. Etter ønske fra bedriftsklyngen som deltar i prosjektet vil det også bli søkt om videreføring av turpiloten i et hovedprosjekt. Forprosjektet ble ferdigstilt i mars 2015.

Feltarbeid

- 1. sept 2014 - Befaring m/Lofothest, Rolvsfjorden
- 4. sept 2014 - Befaring m/Tove Åland, Lauvdalen
- 10. sept - Befaring m/Reinmo gård, Hellosan
- 16. sept - Befaring m/Lofothest, Rolvsfjorden
- 23. sept - Fellesbefaring m/Aalan og Reinmo gård
- 30. sept - Befaring Vendalsjord-Linken
- 14. okt - Befaring Hellosan

Møter

- 27. aug 2014 - Oppstartsmøte på Aalan gård
- 28. nov 2014 - Arbeidsmøte i Hellosan
- 12. feb 2015 – Oppsummeringsmøte på Aalan gård

Deltakerklyngen

Deltagerklyngen som er med i pilotturløypeprosjektet er naturlig bundet sammen av de gamle ferdselsveiene over fjellet. Avstanden ligger innenfor ca en halvdagstur til fots over fjellet.

Aalan gård

Aalan gård i Lauvdalen drives av Tove og Knut Åland. På Aalan Gård kan besøkende aktivt oppleve et mangfoldig gårdsbruk med osteproduksjon, urtehage og forskjellige dyr. Produktene kan kjøpes eller smakes på i gårdsbutikken eller i en gårds kafé som har åpent på sommeren. Aalan gård tar i mot grupper til bespisning på forespørsel.

LofotHest

LofotHest AS drives av Runa Sundsfjord. Her tilbys rideturer over fjellet på islandshester, og det arrangeres ridekurs på gården i Rolvsfjorden. Her er det mulig å ri over fjellet og besøke Aalan Gård. Det arrangeres også rideturer over øya til Unstad, hvor man kan kombinere turen med å surfe! Eller

bare nyte en kopp bålcaffe oppi lia og oppleve utsikten derfra sammen med hestene. LofotHest sitt motto er "Lite og eksklusivt". De ønsker å gi besøkende en unik og nær opplevelse på hesteryggen og tar derfor kun med seg små grupper på tur.

Reinmo gård

Reinmo gård i Hellosan drives av Marita og Hendry Edvardsen. De driver med geiter og geitemelkproduksjon.

I tillegg til gårdsdrifta har de bygd opp et tilbud med gjestehus i Hellosan som leies ut til overnatting og arrangementer. Her er det mulig å bestille måltider til grupper på tur over fjellet.

Prosjektområdet

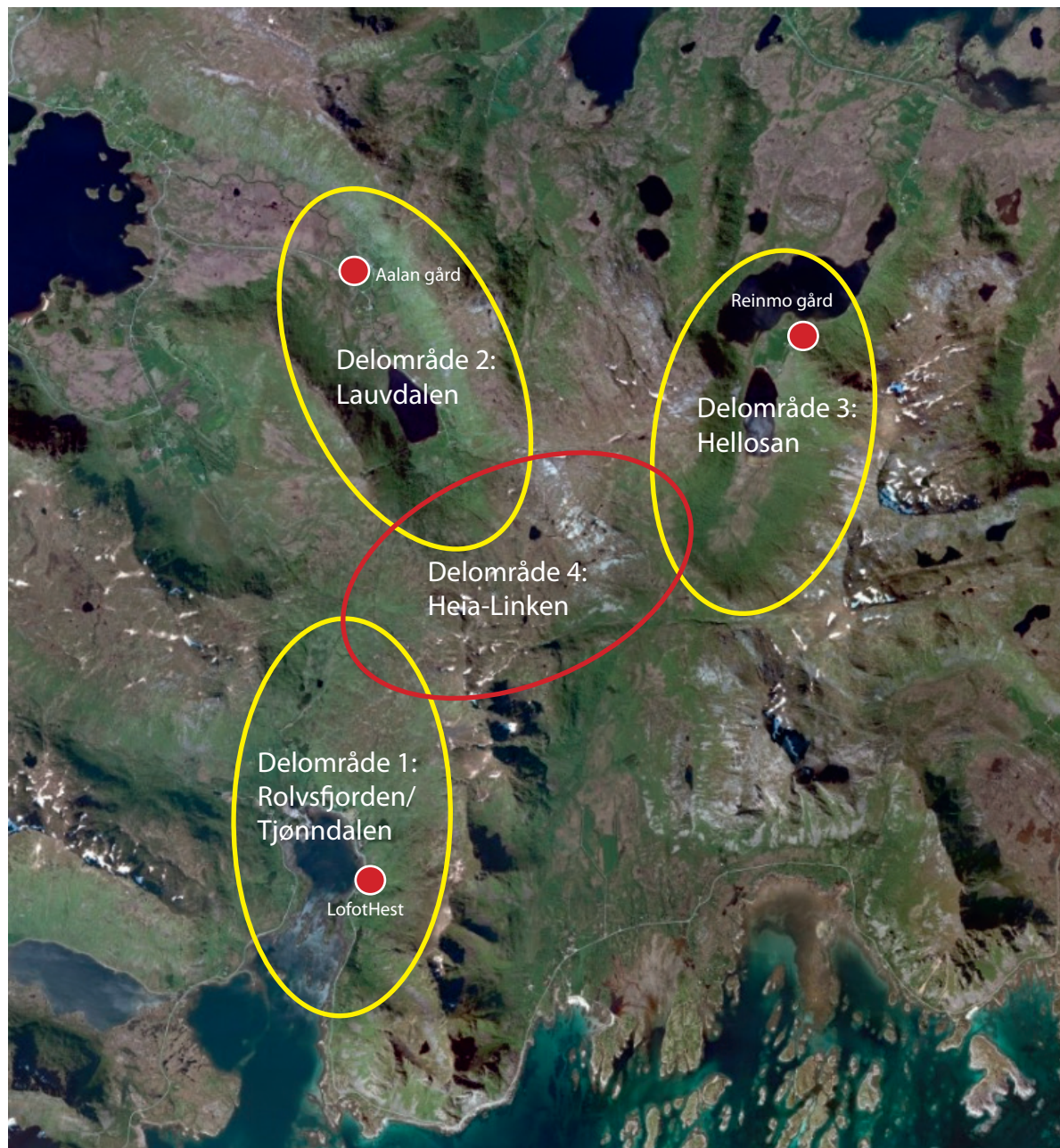
Prosjektområdet har vært dal- og fjellområdet mellom bygdene Lauvdalen, Hellosan og Rolvsfjorden, i Vestvågøy kommune i Nordland fylke. Her går det gamle ferdsselsveier over fjellet mellom "Innersida" og "Yttersida" i Lofoten.

Prosjektområdet er delt inn i fire deler:

- 1 - Rolvsfjorden/Tjønndalen (LofotHest)
- 2 - Lauvdalen (Aalan gård)
- 3 - Hellosan (Reinmo gård)
- 4 - Linken

Områdene Rolvsfjorden, Lauvdalen og Hellosan er fjord- og dalfører med spredt bebyggelse. Området Heia-Linken er fjellområdet som binder de tre dalførene/bygdene sammen. I dette området møtes stiene fra flere bygder.

Prosjektområdet er delt inn i fire delområder.

Geiteflokk på fjellet over Hellosan. I bakgrunnen ser vi Gimsøy og Vesterålsfjella. Foto: Kjersti Isdal.

Landskapsanalyse

Landskapsregion

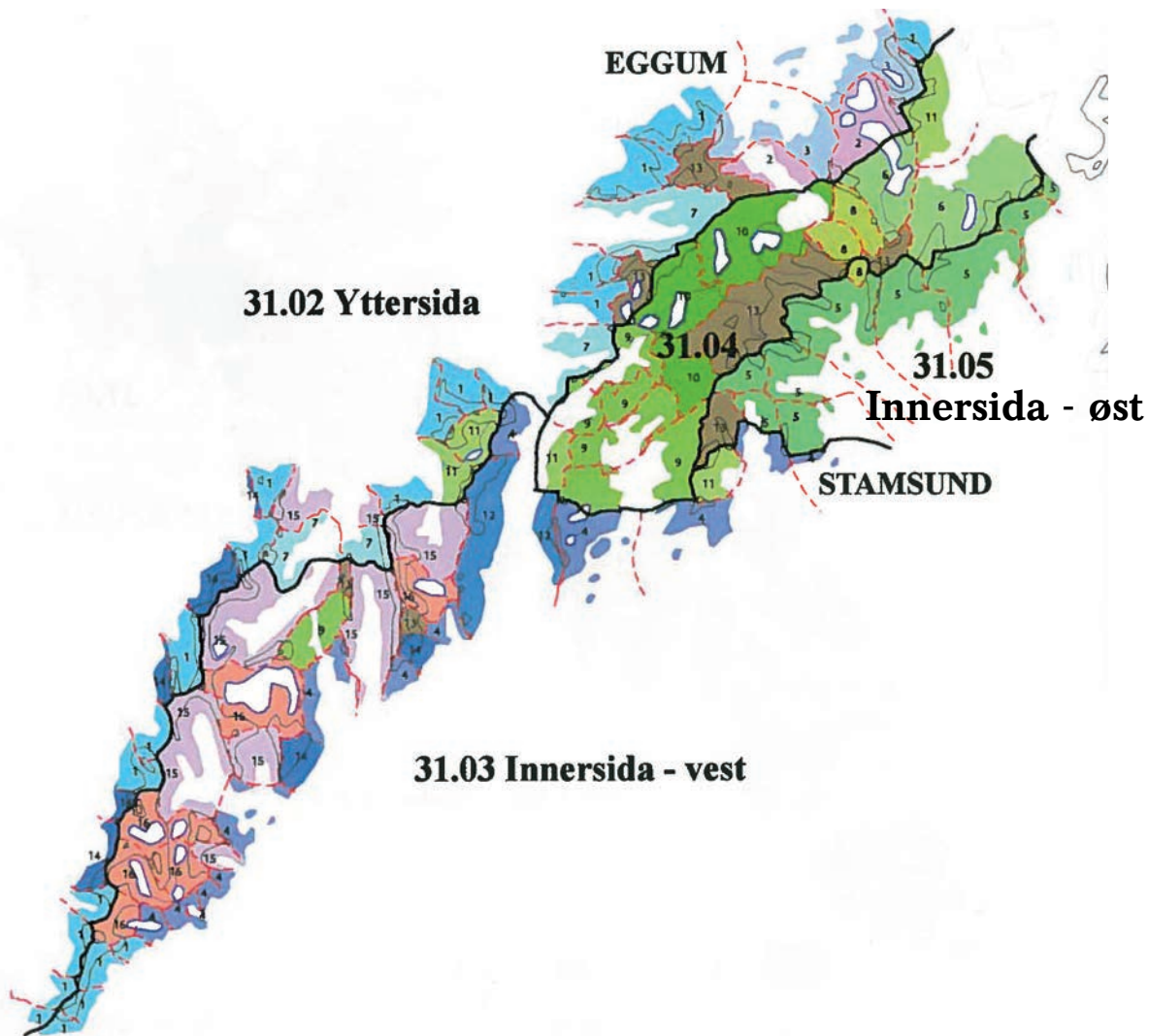
I dette kapitlet ser vi på hvilke landskapstyper vi har i prosjektområdet, som et utgangspunkt for å si noe om opplevelse av natur- og kulturlandskap for de som ferdes langs stiene her. (Dette kapitlet er basert på eksisterende landskapskartlegging hentet fra Elgersma, 1998).

Overordnet landskapsanalyse

Prosjektområdet ligger innenfor landskapsregionen "31 Lofoten og Vesterålen", jf. NI-JOS referansesystem for landskap (www.skogoglandskap.no). Videre faller området inn under underregionene "31.04 Jordbruksbygdene på Vestvågøy og Gimsøy", og "31.05 Innersida øst". Landskapets hovedform er tindefjell, stedvis vid dalbunn. Botndannelser gir regionen dens hovedmorfologi. Berggrunnen består stort sett av dypbergarter, overveiende mørke gabbroider. Spesielt for regionen er den sterke forvitringen

og oppsprekningen av berggrunnen. Løsmassene som kommer av denne forvitringen kan være flere titalls meter tykke og gjør at deler av regionen har overraskende runde og rolige former. Endemoren-er foran talløse botner er en annen løsmasstype som preger regionen. Strandavsetninger på de mange strandflatene og i lave, amfiforma botner ut mot havet. Gamle rasmarter ved fjellfoten jevner ut overgangen mellom steile fjell og den lave landstripa mot sjøen.

Der fjellsidene ikke er for bratte og ustabile, er rasmarterne ofte grasrike og gir gode beiter. Det snau landskapet er de fleste steder et kultur-betinget fenomen som følge av langvarig slått og beite. Det er et kjølig og nedbørsrikt kyst-klima. Nord-Atlanteren står rett på yttersiden og lavtrykkbeltet gir mye hardt vær. Golfstrømmen sørger imidlertid for stabile og varme vannmasser, som gir milde vintre og gode gyteplasser for fisk, spesielt skrei.

Kart 5. Registrerte landskapstyper i Vest-Lofoten; 1.Storforma kystlandskap mot åpent hav, 2.Åpent kystlandskap med poller, 3.Yttersidas skjærgårdslandskap, 4.Vestfjordens fiskevær, 5.Vestfjordens kystlandskap, 6.Botndalene, 7.Yttersidefjordene, 8.Innlandsdalene, 9.Straum og innfjord, 10.Vestvågøys sentrale jordbrukslandskap, 11.Sjøvendt jordbrukslandskap, 12.Mektige fjordløp uten botner, 13.Heiene, 14.Fjellkyst mot åpent hav, 15.Botnfjordene og 16.Store botnvann (Elgersma, upubl.).

Oversikt over registrerte landskapstyper i Vest-Lofoten. (Elgersma, upubl.).

Landskapstyper

Prosjektområdet faller inn under fire ulike landskapstyper:

Vestfjordens kystlandskap

Rolvsfjorden hører innunder denne landskapstypen.

Landskapets bakre vegg, i regionen under benevnelsen Lofotveggen, har klassisk utforming med tinderekker, botner og kortere botndalene. Denne typen preges av en utvidet strandbrem med enkelte steder et øylandskap utenfor. Kortere fjordlignende strukturer bryter kystlinja og gir en skjermende virkning. Vik og deler av fjordene preges av grunnområder. Fjellprofilene er generelt noe lavere, roligere men ikke avrundet, og forrevne formasjoner er vanlig flere steder.

Skredvifter i Rolvsfjorden. Foto: Kjersti Isdal.

Oversikt over landskapstyper som dekker prosjektområdet i Vestvågøy. Kart: Kjersti Isdal (utarbeidet på bakgrunn av Elgersmå, upubl.)

Særlig graden av vitring, og dermed forekomsten av skredmasser er stor, fjellsidene preges derfor av til dels store skred- og rasvifter som flere steder er solifluktert nedover på strandbredden. Denne er jevnt over vasket og har lite løsmasser opplendt, i søkk finnes strandsand og myr. Botnformer kjennetegnes ved komplekse randmorenesystemer, noen steder ligger disse helt ut på strandbredden. Vassdragene er generelt korte og lite forgrenet, unntaksvis noe mer forgrenet og med et eller flere vann. Enkelte fosser forekommer.

Vegetasjonen består av bjørkeskog som vokser etterhvert nokså høyt opp i liene, men også på strandbredden forekommer det etter hvert skog. Snaue beitelier får fram strukturene i fjellformasjonene, vanligst lengst sør i regionen. Jordbruksbebyggelse dominerer og ligger jevnt fordelt på den indre delen av strandbredden. I enkelte dalmunninger og i tilknytning til

fiskeværene øker boligbebyggelsen og får tettstedspreget, mye av boligmassen er av nyere dato.

Aktiviteten i jordbruket varierer sterkt, mange steder satses det, men like mange steder er drifta på retur eller opphørt og bygningsmassen preges av forfall. Fiskeritilknyttet bebyggelse er ikke iøyefallende, og består for det meste av eldre naust og stø.

Botndalene

Hellosan - en nordvendt dal skapt av botnbreenes tilbakevirkende graving gjennom mange istider.

En langt framskreden, tilbakevirkende erosjon av botnbreer har skapt dette landskapet. Korte daler omgitt av store og mindre amfier i fjellsidene. Brattheng preger deler av dalsidene, rasskar vanlig flere steder. Noen av de største botndalene

dannes ved samløp av flere mindre, hengende eller ikke hengende dalløp. Botner avgrenses ved morenerygger og har botnvann.

Fjelltopper som hever seg over band og hei kan enkelte steder danne forrevne formasjoner. I de fleste dalene er sentrale og ytre deler av dalbunnen flat og hører til strandflata. Dalbunnen er da vanligvis dekket av store myrer. Brede strandterasser og morenerygger forekommer de fleste steder i de midtre og indre deler av dalene. Elver og bekker er lite synlige og ligger over strekninger dykket i myrflatene.

Noen få daler har smal dalbunn og sterkere u-dalspreg, slike ligger også noe mer tilbaketrukket fra fjordlandskapet. Vegetasjonen er vanligvis frodig med storvokst bjørkeskog i morene- og skredlier i fjellsidene og kan steder gå høyt opp i dalsidene.

Vestfjordens kystlandskap: Rolvsfjorden. Foto: Kjersti Isdal.

Botndaler: Hellosan. Foto: Kjersti Isdal.

Frodigheten står i kontrast til dalbunnens snaue myrflater. Rektangulære granplantefelt kan enkelte steder være blikkfangere. Sjølinja preges av vik og lave nes med bakenfor et jevnt, enkelte andre steder bekkenedskåret, strandterrasselandskap som bebyggelsen er knyttet til. Jordbruksbosetting dominerer, denne har overveiende småskalakarakter. Det er dyrket en hel del på strandavsetninger, senere også på vitrings- og skredjord i dalene.

Fra siste istid finnes innerst i dalbotnen randmorener, den største demmer opp vannet. Dette stadiet varte trolig mange tusen år slik at frostvitringen og jordsig tilsammen kunne danne store sigejordsutløpere foran bretunga, nedenfor fjellfoten. Disse områdene er idag dyrket og har bebyggelse. Ytterst i dalmunningen ligger også jordbruksbebyggelse, den er trolig mye eldre enn den nærmeste bebyggelsen da den ligger på

selvdrenerte strandavsetninger, en mulighet for tidlig dyrking. Den flate dalbunnen dekkes av myr. Gårdsbygningene gir noe av det samme inntrykket. Noen steder vises også de sterke båndene som den ytre bosettinga tradisjonelt har hatt, og fortsatt har til sjøen. Naust og naustrekker, båtdrag og enkelte steder kaianlegg med nyere fiskefartøyer.

Innlandsdalene

- Lauvdalen og Tjønndalen
(MIDTRE VESTVÅGØYAS JORDBRUKSLANDSKAP)

Store deler av Vestvågøyas midtre lavland preges av et mer eller mindre sammenhengende jordbruksland med eng og snaue utmarksbeiter. Formspråket i typen varierer fra de ytre områdene med et sterkt maritimt preg til de indre områdene med dal- og innlandspreg. Lendet er bølgende i bunnen, etterhvert bratt oppetter fjellsidene. I

vest avsluttes fjellrekka med luftige tinder, i øst går liene over i heier. Bunnen av landskapet hører i sin helhet til strandflata med fjellblotninger, grunne poller, straumer og vann. De østre dalførene har botndalspreg.

Betydelige mektigheter vitringsjord dekker det meste av berggrunnen over marin grense (ca 20 moh). Sammenhengende strandavsetninger i de laveste deler av dalbunnen gir meget gode dyrkningsforhold. Randmorenekomplekser ligger i munningene av de østre dalløpene. Blokkurd i brattheng i de vestre fjellsidene. Myrer forekommer på flatene. Bekker og elver går over korte strekninger, men oppnår en viss størrelse pga relativt stort nedslagsfelt.

Landbruksbebyggelsen ligger mer eller mindre jevnt fordelt i landskapet. Enkeltun dominerer, men noen mindre grender og linjebebyggelse

Innlandsdalene: Tjønndalen og Lauvdalen. Foto: Kjersti Isdal.

forekommer også. Flere av de sentrale gårdene ligger høyt og godt synlig i terrenget. Noen få steder sees fraflyttet gårdsbebyggelse, men generelt er bebyggelsen i bruk. Stedvis er innblandingen av ikke næringsrelatert bebyggelse stort. Boligfelt forekommer noen steder plassert i utmarka, og tettstedene har utflytende struktur. Likevel, jordbruksbebyggelsen er helhetlig og typisk nordlandsk der enkelte områder har høye kvaliteter, da mest pga naturgitte forhold. Jordbruksarealene hevdes jevnt over godt.

Et nærmest sammenhengende jordbrukslandskap danner hjertet av Vestvågøya. Innsjøer er fram-tredende innslag i landskapet. Strandavsetninger er dyrket opp, jevne, selvdrenerende avsetninger. Flere steder forekommer en avrundet kupering rundt knauser, her troner gårdsanlegga høyt og synlig i landskapet. Noen havnehager holdes intakt, i liene er de mange steder tilplantet

med gran. Snaue beitelier forekommer enkelte steder.

Heiene

Området rundt Linken er et typisk heilandskap med myke former. Rester etter et pre-kvartært landskap finnes hevet i Nord-Norge. Dette landskapet har trolig bestått av vide dalsletter og slake jevne ller rundt spredte høydedrag. Under istidene har breer av ulikt slag skåret dype daler og traue i dette landskapet, høydedrag omformet til tinder, dannelsen av strandflata mot bratte klipper, som danner en typisk avslutning av heilandskapet. Botnvirksomhet har dannet sirkulære skrenter mot dalene. Innsnevra egger knytter de ulike heiområdene sammen.

Heilandskapet har jevnt bølgende terreng som en vidde, stedvis moderat bratt stigende mot tinder.

Løsmassedekket kan være betydelig og består hovedsakelig av solifluktert vitringsjord med tungter og terrasser og blokkmark. Store felt med sprengblokk kan forekomme i tilknytning til fjellblotninger. Vegetasjonen består av gras og lynghei, barmarksflekker vanlig på steder med aktiv tele i finkornete jordarter.

Vassdrag forekommer ikke eller i liten utstrekning i de mindre områdene. I større sammenhengende områder finnes vassdrag, og der heiterrenget er glasiert (is) påvirket også (svake) daldannelser med vann.

Heilandskap i fjellområdet mellom bygdene. Foto: Kjersti Isdal.

Verdiskapnings- grunnlag

Kartlegging av turtrasé

Ferdsl mellom bygdene over fjellet

I turpilotprosjektet har ønsket vært å ta i bruk de gamle ferdslsveiene over fjellet mellom Lauvdalen, Hellosan og Rolvsfjorden. For å unngå stor slitasje på terrenget vil det være nødvendig å tilrettelegge for ferdsl en del steder, både for turgåere og ferdsl til hest. Hensynet til grunn-eiere og slitasje i landskapet er sentralt. Området er et populært turområde, og det går stier inn i området også fra Alstad, Valberg og Vendalsjord. Felles for alle stiene er at de møtes i samme fjellområde. Over fjellet er det kort vei (2-3 timer) mellom bygdene, og mange av stiene følger gamle ferdslsar.

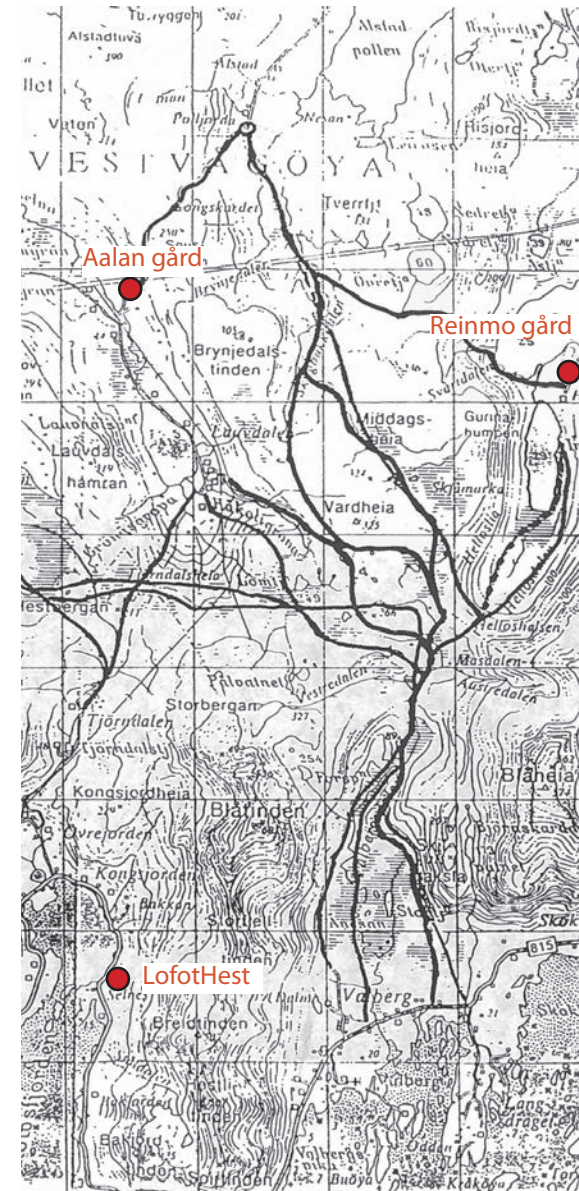
I forstudien har vi kartlagt stiene i området, og funnet en trasé som synes å egne seg godt for etablering av ei turløype mellom gårdene som deltar i prosjektet (se kart s.19). Det er også sett på hvor det er naturlig å skilte for å lede folk på rett vei.

Historiske ferdslsveier

De gamle ferdslsveiene over fjellet mellom Borge og Valberg var de viktigste kommunikasjonsårene i mange århundrer, til de ble avløst av bilveier på 1900-tallet.

Rester etter "hulveier" finner vi mellom Rolvsfjorden og Tjønndalen. I hellende terreng har det etter århundrers slitasje av folk og fe og gjennom erosjon oppstått en forsenkning eller uthuling i terrenget. Vardeveier er en annen betegnelse på gamle ferdslsveier. Over Vardheia var stien merket med små varder, der berget var for nakent til at stiene syntes.

Mange av stiene i området kan betegnes som kirkeveier. Folk gikk over fjellet for å komme til

Gamle kirkeveier mellom Borge og Valberg. Nedtegnet av Jarle Juliussen, Vestvågøy historielag. Lokaliseringen til Aalan gård, Reinmo gård og LofotHest er merket av med røde punkter.

På leit etter gjengrodd stier i Hellosan, m/Karianne Steen (Lofoten friluftsråd). Foto: Kjersti Isdal.

**Delområde 1: Rolvsfjorden/
Tjønndalen**

Delområde 1: Rolvsfjorden/ Tjønndalen

Områdebeskrivelse

Rolvsfjorden

Rolvsfjorden ligger mellom Valberg og Stamsund, på innersida av Vestvågøy mot Vestfjorden. Dette hører til Vestfjordens kystlandskap, med en smal strandflate, omringet av bratte dalsider med delvis tindelandskap, rasvifter og mer avrundede åser med tykke morenelag. Området Rolvsfjorden/Tjønndalen er et dypt nedskåret dal- og fjordlandskap. Tidligere aktiv jordbruksdrift, nå preget av gjengroing.

Tjønndalen

Fra Rolvsfjorden går det en gruslagt (kommunal) vei opp til Tjønndalen, en innlandsdal med sterkt jordbrukspreg, nå fraflyttet. Dalføret vender mot sør. Her er det dype morenemasser, og over lang tid har dette skapt et ravinlandskap med myke

former. Tjønndalen utmerker seg som en vakker innlandsdal med frodige sletter og myke former, i kontrast til det skarpe tindelandskapet som kjen-
netegner Lofoten.

Kongsjordheia

Et fint alternativ til å gå grusveien opp til Tjønndalen, er å gå over Kongsjordheia. Området er et nydelig beitelandskap med tydelig terrassering i skråningene som tegn på at her har gått beitedyr over lang tid. Oppe på heia er det tykke løsmasselag som gir myke former, med gress- og lyngdekke. I dag er store deler av området desverre i ferd med å gro igjen. Mange av gårdsbrukene er lagt ned. Det beiter litt sau i området, disse trekker over i fra nabobygdene. Masse små granplanter tyder på at grana frøer seg, og dersom det ikke gjøres tiltak for å fjerne gran vil området over tid endre landskapskarakter.

Blåtindmassivet

Tinderekka på østsiden av Rolvsfjorden gir en vakker og dramatisk avgrensning av området.

Landskapets utviklingspotensial

Kulturhistorie

Mellom Tjønndalen og Rolvsfjord ser man restene av en "hulvei" (fornminne), der stien har erodert dypere og dypere ned i løsmassene. I dag har dessverre grantrær vokst seg så store at hulveien knapt vises. For å gjenskape det naturlige landskapet vil et aktuelt tiltak være å fjerne et større felt med grantrær (se kart neste side, punkt 3).

Sosiale og kulturelle ressurser

LofotHest AS

Lofothest arrangerer hel- og halvdagsturer på islandshest over fjellet fra Tjønndalen mot Lauvdalen og Vendalsjord. Det arrangeres også 2-dagsturer til Unstad. Mulighet for ridetimer og ridekurs i Rolvsfjorden.

Runa Sundsfjord driver LofotHest AS, og tilbyr kurs og rideturer i Lofotfellene.

LofotHest holder til på Selnes i Rolvsfjorden.

LofotHest samarbeider med Brustranda sjøcamping, som holder til i Rolvsfjord like ved der veien tar av opp til Tjønndalen. Her tilbys det overnatting, og bedriften er en naturlig samarbeidspartner for LofotHest.

Aktuelle tiltak

Tilrettelegging av stier

Det er viktig å få på plass en sammenhengende trasé mellom gårdene i prosjektet, som også tåler ferdsel med hest. I dette delområdet er det behov for tilrettelegging av stien innerst i Tjønndalen (1-2), som er bindeleddet mellom grusveien inn til Tjønndalen og grusveien som går fra Vendalsjord opp til Linken. Stien går over et myrparti (se bilde), og er utsatt for slitasje.

Stien fra Tjønndalen og opp på heia går stedvis gjennom myr.
Foto: Kjersti Isdal.

Det oppfordres derfor til at næringsaktøren (LofotHest) samarbeider tett med aktuelle grunneiere om bruk av området/stiene.

Alternativ trasé

Det er mulig å gå til fots fra LofotHest nordover over Kongsjordheia (7), noe som er et flott alternativ for turgåere. Her kan man også gjøre tilgjengelig et spennende område for barn. Stien går gjennom "Eventyrskogen", der gamle steinbroer fører oss tørt over elva. Denne delen trenger tilrettelegging (6).

Temaløype

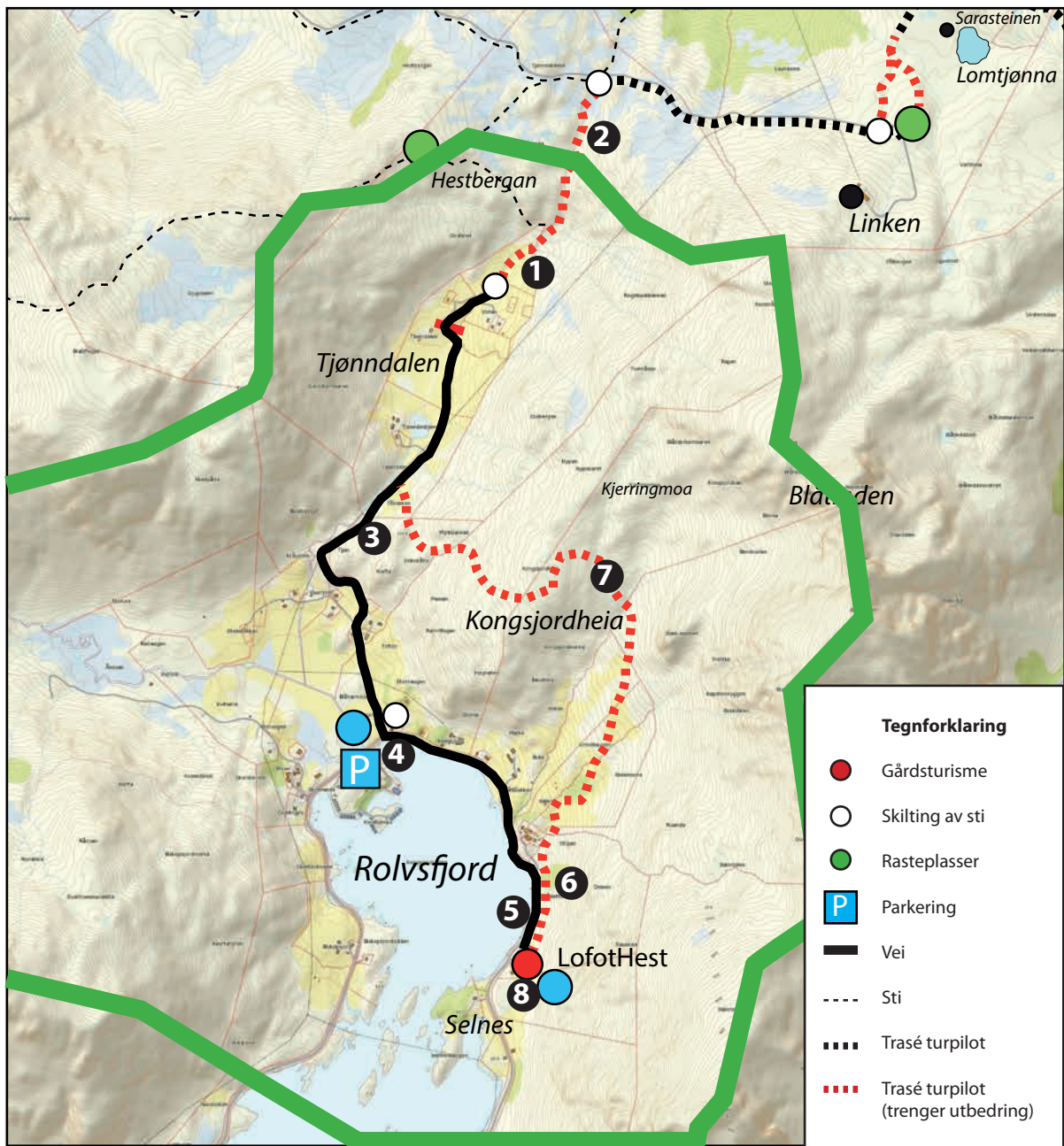
Det er ønskelig å lage til ei temaløype for barn like ved stallen til LofotHest (8). Her blir lokale segner og eventyr utgangspunkt for løypa.

Parkering

I Rolvsfjorden er parkeringforholdene noe uavklart, men det er mulig å parkere ved campingplassen på Brustranda (4). LofotHest ønsker også å tilrettelegge for egen parkering ved ridebanen (5).

	Aktuelle tiltak	Beskrivelse	Søknad/midler
1	Tilrettelegging sti	Drenering/klopping av sti over myr øverst i Tjønndalen for ferdsel med hest	NFK Friluftsmidler frist: 1.feb
2	Tilrettelegging sti	Utbedre sti i rasfarlig skråning øverst i Tjønndalen for ferdsel med hest	NFK Friluftsmidler frist: 1.feb
3	Rydding av fornminne	Rydde/fjerne grantrær omkring Hulveien (fornminne) og veien opp til Tjønndalen for bedre opplevelse av utsikt og fornminne	SMIL-midler frist: 15.mars
4	Parkering	Gjøre nødvendige avtaler, skilte og tilrettelegge for parkering ved starten av vegen opp til Tjønndalen.	NFK Friluftsmidler frist: 1.feb
5	Parkering	Tilrettelegge for parkering ved LofotHest	SMIL-midler frist: 15.mars
6	Tilrettelegging sti	Utbedre sti fra LofotHest og opp gjennom Eventyrskogen	SMIL-midler frist: 15.mars
7	Tilrettelegging sti	Stikke ut og merke trasé over Kongsjordheia	SMIL-midler frist: 15.mars
8	Temaløype	Opparbeiding av ridesti/temaløype for barn	Extra-stiftelsen
9	Skilting/merking av turløype	Fellestiltak (Infotavler, retningspiler, turkort)	NFK skiltmidler frist: 1.feb
10	Produktutvikling	Fellestiltak (Brosjyre, nettside, app...)	BU-midler

Oversikt over aktuelle tiltak i Rolvsfjord/Tjønndalen. Tiltak merket med blått bør prioriteres i første omgang.

Det gamle torvgjerdet over Kongsjordheia. Foto: Kjersti Isdal.

Veien opp til Tjønndalen er i varierende stand. Granplanting tar mye av utsikten, og skjuler hulveien. Foto: Kjersti Isdal.

Delområde 2: Hellosan

Ekteparet Hendry og Marita Edvardsen driver Reinmo gård i Hellosan og på Reinhaugen.

Gjeterhunden er en trofast hjelper på Reinmo gård.

Delområde 2: Hellosan

Områdebeskrivelse

Hellosan er en nordvendt botndal med utsikt mot det karakteristiske fjellet Hoven på Gimsøy og mot Vesterålsfjella i det fjerne. Sommerstid er det flott utsikt mot midnattsola fra Hellosan.

Det er aktiv jordbruksdrift på moreneryggen som demmer opp Innervatnet. Den indre del av Hellosan har naturlig vegetasjon uten påvirkning av jordbruksdrift, noe som gjør at området får et villmarkspreget. Her er det store partier med myr, og bratte skråninger med ur og frodig bjørkeskog. Helt i sørenden av Innervatnet er det ei lita sandstrand. Innervatnet munner ut i Storvatnet, som byr på muligheter for ferskvannsfiske. På østsiden av Hellosdalen er det bratte skråninger og dramatisk tindelandskap i toppene. Vestsiden av dalen går over i et mykere heilandskap.

Landskapets utviklingspotensial

(oppleve, se, være, gjøre, lære)

Den gamle ferdssveien

Det er kort vei over fjellet fra Hellosan til Valberg. I Valberg var det kirke og butikk, og posten ble brakt denne veien over fjellet. Den gamle ferdssveien gikk langs vannet på østsiden, og fortsatte i overkant av myra, der det var tørt, i jevn stigning opp mot Hellosalsen (i nyere tid har stien gått i en trasé rett over myra, som er kortere). Veien fortsatte så ned mot Valberg, eller over mot Lauvdalen og Rolvsfjord. Ferdssveien gikk ut av bruk da veien kom på nordsida på 1960-tallet. I dag er det vanskelig å finne spor etter stien i terrenget, da det er grodd igjen med busker, kratt og høyvokste urter og gress.

Gurinahompen

Gurinahompen er en fjellformasjon som er opp kalt etter Gurine, som bodde i Hellosan. Gurine var opprinnelig en velstående kvinne, som bosatte seg i Hellosan som enslig, etter at familien var gått konkurs. Hun var kjent for at hun kokte mat i store jerngryter. Jerngrytene finnes i Hellosan den dag i dag.

Sosiale og kulturelle ressurser

Reinmo gård

Ekteparet Marita og Hendry Edvardsen driver Reinmo gård som er et aktivt geitebruk på Reinhaugen lenger opp i dalen. De eier også gården i Hellosan, som har gode innmarksbeiter og mange bygninger. Her er det satt i stand flere utleiehytter, og et gjestehus som brukes til arrangementer. Her tilbys det servering og overnatting på bestilling.

Reinmo gård tilbyr overnatting og servering på bestilling. Fra gjestehuset i Hellosan er det flott utsikt mot Hoven på Gimsøy, og midnattsola om sommeren.

	Aktuelle tiltak	Beskrivelse	Søknad/midler
1	Parkering	Opparbeiding av parkering i gammelt grustak	SMIL-midler frist: 15.mars
2	Tilrettelegging sti	Utbedring av sti langs Innervatnet	SMIL-midler frist: 15.mars
3	Tilrettelegging sti	Merking og rydding av gammel ferdselsvei for ferdsel med hest	SMIL-midler frist: 15.mars
4	Rasteplass	Opparbeiding av rasteplass og gapahuk/sjeltersjå	SMIL-midler frist: 15.mars
5	Skilting/merking av turløype	Fellestiltak (Infotavler, retningspiler, turkort)	NFK skiltmidler frist: 1.feb
6	Produktutvikling	Fellestiltak (Brosjyre, nettside, app...)	BU-midler

Oversikt over aktuelle tiltak i Hellosan. Tiltak merket med blått bør prioriteres i første omgang.

Aktuelle tiltak

Tilrettelegging

Fra Hellosan går stien sørover langs med vannet, og videre oppover mot Helloshalsen, der den møter stien fra Valberg, og går videre opp på fjellet, der den møter stien fra Lauvdalen.

Stien langs vannet går i rasmark/beitemark og er synlig, men kan med fordel utbedres noe (2). Fra sørenden av vannet og opp til Helloshalsen er det ikke synlig sti. På et kart over gamle kirkeveger (se s.18) kommer det frem to traseer gjennom Hellosdalen. En trasé går over myra, mens en annen trasé går i steinura i overkant av myra. Den siste er trolig den eldste, da man kunne gå tørt her. Den gamle traseen er helt gjengrodd, til tross for at dette tidligere var ei viktig ferdselsåre (før bilveien kom).

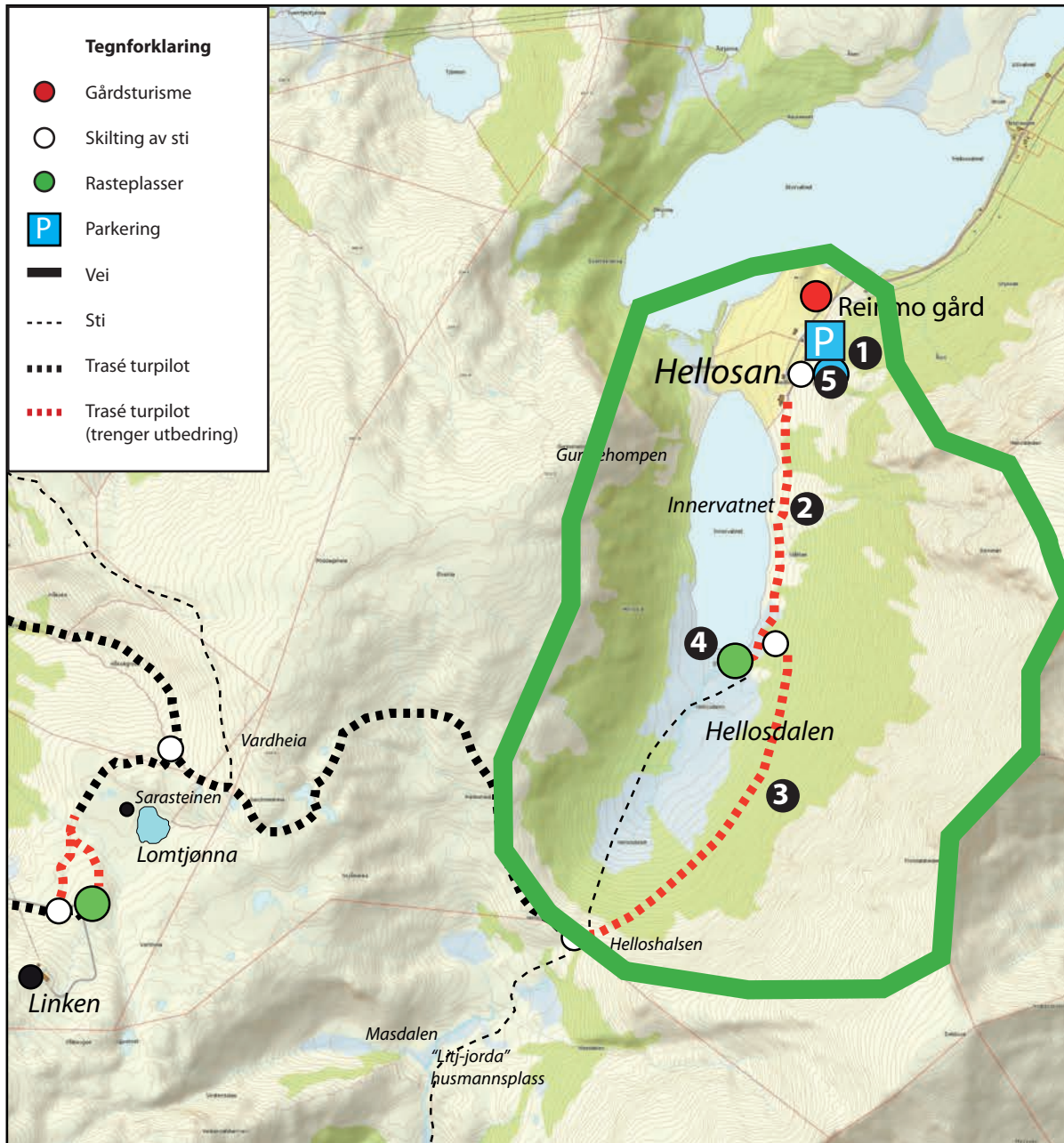
Det er lett å gå over myra når det er tørt. Men med mye ferdsel/tråkk vil det bli stor slitasje. For å kunne ferdes med hest vil det være nødvendig å kartlegge/merke opp den eldste traseen, og rydde/gruse opp denne (3).

Rasteplass

I sørenden av Innervatnet er det ei lita strand, og her ligger det godt tilrette for en rasteplass med gapahuk (4).

Parkering

Det ligger godt tilrette for å lage parkering i et grustak helt i enden av veien (1). Her vil det også være naturlig å sette opp infotavle og turskilt (5).

Kjeflokken som er på beite er et trivelig syn på gården.

Stien langsmed Innervatnet er lett å gå, men går gjennom ur og rasmark. Enkel merking av traseen der den er utydelig, og oppgrusing på en del steder vil gjøre stien bedre å gå.

A wide-angle landscape photograph showing a mountain valley. The foreground is dominated by a steep, green hillside with some rocky patches. In the middle ground, a small settlement of several red-roofed houses and barns is nestled in a valley. A winding road leads through the houses. The background features a large, rounded mountain peak with a mix of green vegetation and grey rock. The sky is blue with light clouds.

Delområde 3: Lauvdalen

Delområde 3: Lauvdalen

Områdebeskrivelse

Lauvdalen er en innlandsdal og hører innunder "Jordbruksbygdene på Vestvågøy og Gimsøy". Dalføret vender mot nordvest, mot yttersida av Vestvågøy. Lauvdalen er en typisk U-dal, med bred dalbunn og store jevne skråninger mot begge fjellsidene. Dalsiden mot nord er et vakkert beitelandskap, etter lang tids beiting av geit. Mot sør ser man tydelig gjengroingen i dalsiden der beitebruken har opphørt. De fleste jordene i Lauvdalen blir høsta, og området har derfor et tydelig landbrukspreg.

Fra Lauvdalen går gamle ferdselsveier mot Tjønn-dalen og Valberg i sør, og mot Alstad i nord. En populær tur i dag er å gå over Vetten fra Strømgård til Aalan gård.

Knut og Tove Åland på Aalan gård er kjent for sine gode oster.
Foto: Matmerk.

En grusveg går fra innerst i Lauvdalen og opp mot Linken på fjellet. Denne gjør området lett tilgjengelig både til fots og til hest.

Landskapets utviklingspotensial

(oppleve, se, være, gjøre, lære)

Natur

De store runde landskapsformene, kombinert med et velholdt landbrukslandskap gir en fin opplevelse av naturen. Geiteflokkene som beiter i fjellsidene er et flott syn når man ferdes i området.

Kulturminner

Gårdene i Lauvdalen er bureisingsbruk. Dvs at de ble ryddet og bosatt tidlig på 1900-tallet.

Den flotte urtehagen på Aalan gård. Foto: Anne Karine Statle.

Sosiale og kulturelle ressurser

Aalan gård driver geitbruk, ysteri og urtehage i Lauvdalen. De driver også gårdsbutikk der de selger egenproduserte oster, urteblandinger i tillegg til andre lokale produkter. Det er også mulig å bestille møtelokale og servering her. Knut og Tove Åland som driver Aalan gård har lang erfaring med gårdsturisme. Her kan bestille med seg niste-pakke til turen over fjellet!

Aalan gård samarbeider med VIKINGLEIRSKOLEN på Borg som tilbyr overnatting.

Den gamle veien fra Lauvdalen opp til Linken tåler godt slitasje og er godt egnet for ferdsel. Foto: Kjersti Isdal.

Aktuelle tiltak

Tilrettelegging

Fra veien innerst i Lauvdalen går det en gammel grusvei opp på fjellet, som tidligere ble benyttet av Telenor for å komme til anlegget på Linken (denne ble senere erstattet av veien opp fra Vendalsjord). Veien er veldig godt egnet for turgåere, og tåler godt ferdsel med hest.

Atkomsten til veien er vanskelig å se, da denne er gjengrodd. Det er derfor nødvendig å rydde denne for skog og kratt (1). Her går traséen så nært et hus at det også anbefales å gjøre avtale med grunneier om ferdsel.

Man kan også gå over utmark fra parkeringsplass, men denne traséen er litt mer ufremkommelig for hest.

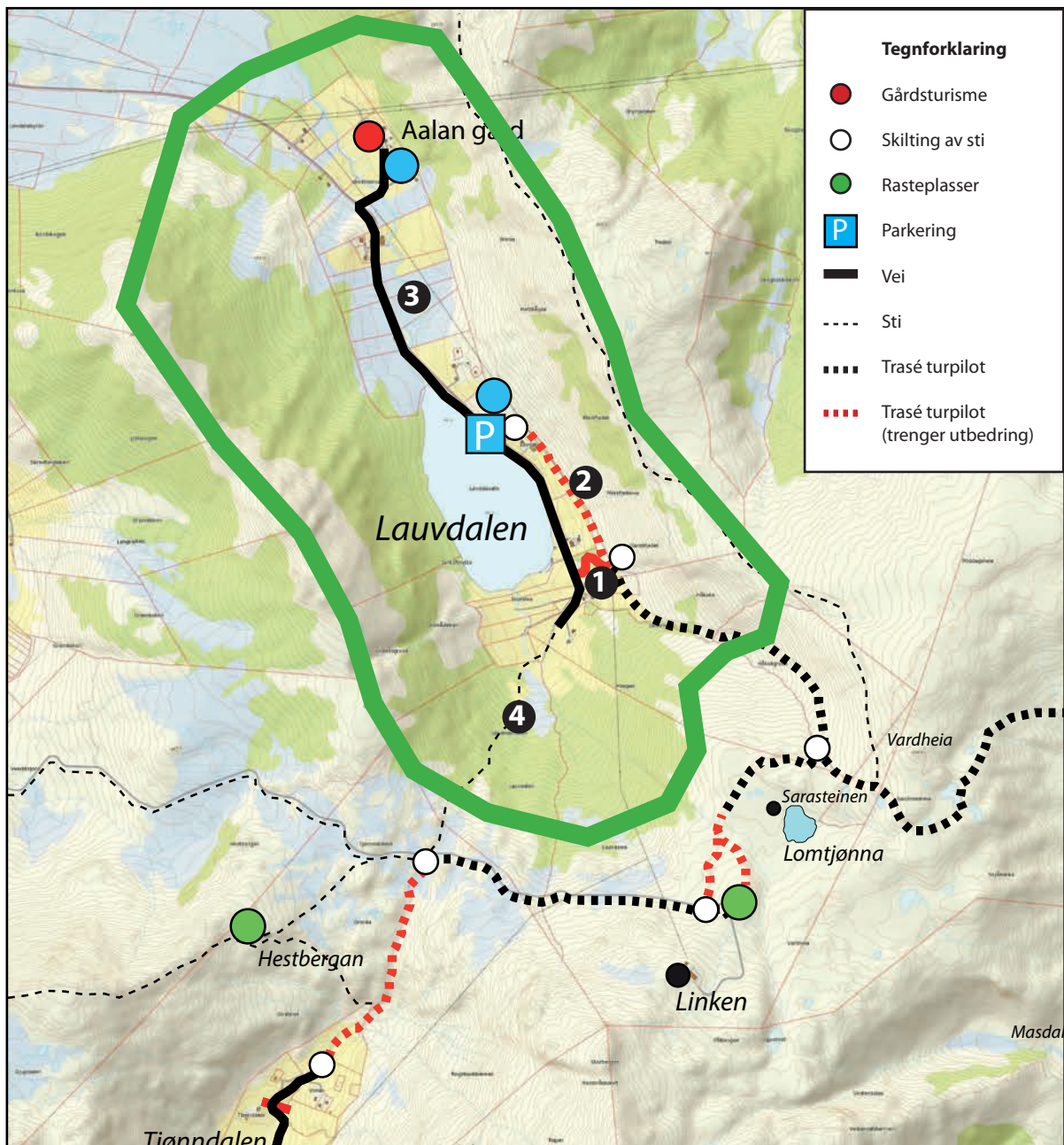
Den gamle stien mellom Lauvdalen og Tjønndalen er den korteste traseen, men denne er ikke egnet for hest. Den bør likevel ryddes og merkes på nytt, da den er et godt alternativ for fotturister (3).

Parkering

I Lauvdalen er det mulig å parkere hos Aalan gård, eller i et gammelt grustak lenger inn i dalen (se kart). Her er det satt opp en infotavle om turstier fra et tidligere prosjekt. Denne kan skiftes ut eller suppleres med ny.

	Aktuelle tiltak	Beskrivelse	Søknad/midler
1	Tilrettelegging sti	Rydding av gammel utmarksvei for ferdsel med hest, avklare med grunneiere om bruk	SMIL-midler frist: 15.mars
2	Tilrettelegging sti	Utbedring av sti langs gammelt utmarksgjerde (alternativ dersom tiltak 1 ikke er mulig)	SMIL-midler frist: 15.mars
3	Rydding/merking av sti	Rydde den gamle stien på nytt (tidligere ryddet/merket)	SMIL-midler frist: 15.mars
4	Skilting/merking av turløype	Fellestiltak (Infotavler, retningspiler, turkort)	NFK skiltmidler frist: 1.feb
5	Produktutvikling	Fellestiltak (Brosjyre, nettside, app...)	BU-midler

Oversikt over aktuelle tiltak i Lauvdalen. Tiltak merket med blått bør prioriteres i første omgang.

Geita holder vegetasjonen nede i Lauvdalen, og er et hyggelig møte for turgåere. Foto: Kjersti Isdal.

Den gamle grusvegen fra Lauvdalen opp mot Linken. Foto: Kjersti Isdal.

Delområde 4: Heia-Linken

Delområde 4: Linken

Områdebeskrivelse

Fjellområdet mellom dalene Tjønndalen, Lauvdalen, og Hellosan er et vakkert heilandskap med myke former. Her er kombinasjon av dype løsmasseavsetninger, nakent fjell, myr og tjønn. Området er utmark til gårdene lenger nede i dalene.

Bygging av en telekommunikasjonslink i nyere tid har ført til at området kalles Linken på folke-munne. Det går to generasjoner av veier opp til Linken. Den første ble bygd opp fra Lauvdalen, og ble senere avløst av en ny som ble bygd opp fra Vendalsjord. Den siste veien er fremkommelig for bil, men er avstengt ved bom.

Veiene har gjort fjellområdet lett tilgjengelig for folk. Likevel føler man seg langt fra "sivilisasjonen" når man ferdes her. Det er utsyn mot bygdene som ligger langt ut mot havet (Nesje, Borgfjord),

Telelinken oppe på fjellet er et godt synlig landemerke i området, og har gitt navn til området som på folkemunne kalles Linken. Foto: Kjersti Isdal.

mot fjellet Haveren, og mot Vesterålsfjella i det fjerne. Mot sør troner blå tindmassivet.

Landskapets utviklingspotensial

(oppleve, se, være, gjøre, lære)

Historiske kirkeveier

I dette fjellområdet møtes alle ferdselsveiene mellom bygdene i Valberg (innersida) og Borge (yttersida). Folk gikk her for å komme seg til kirke, for å besøke slekt og venner, og for å komme seg mellom innersida og yttersida når de rodde fiske.

Spor etter ferdsel ser man flere steder, som over *Vardheia*. Her var det bygd mange små varder, slik at man lettere skulle finne veien over fjellet.

Det er satt opp ei minneplate på "Sara-steinen", til minne om kvinna som omkom her på 1800-tallet. Den er satt opp av etterkommerne. Foto: Kjersti Isdal.

Sarasteinen

Her omkom Sara Christoffersdatter Rubertsen, 21. januar 1857 under et snøvær. Plata er satt opp av tippoldebarn i 2009. Det sies at Sara var på vei fra Lauvdalen over fjellet for å skaffe mat til ungene sine.

Torvmyrer

Det er spor etter gamle torvmyrer på fjellet mellom Tjønndalen og Lauvdalen.

Litj-jorda

I Massdalen var det en husmannsplass som lå under Valberg.

Aktuelle tiltak

Tilrettelegging

Det er to generasjoner vei opp til Linken. Mellom disse er det et myrdrag med en bekk som renner fra fjellet ned mot Lauvdalen. Her går det greit å gå til fots, men på våte dager vil slitasjen være stor. For å kunne gå med hest vil det være nødvendig å drenere/kloppe stien over myra (1). Bekken renner gjennom et gammelt rør, og denne vil trolig kreve utskifting, evt at det bygges ei enkel bro (2).

Like ved stien er det en kolle som er godt egnet som rasteplass. Her ville det vært flott å kunne sette opp en moderne gapahuk (3).

Fellestiltak:

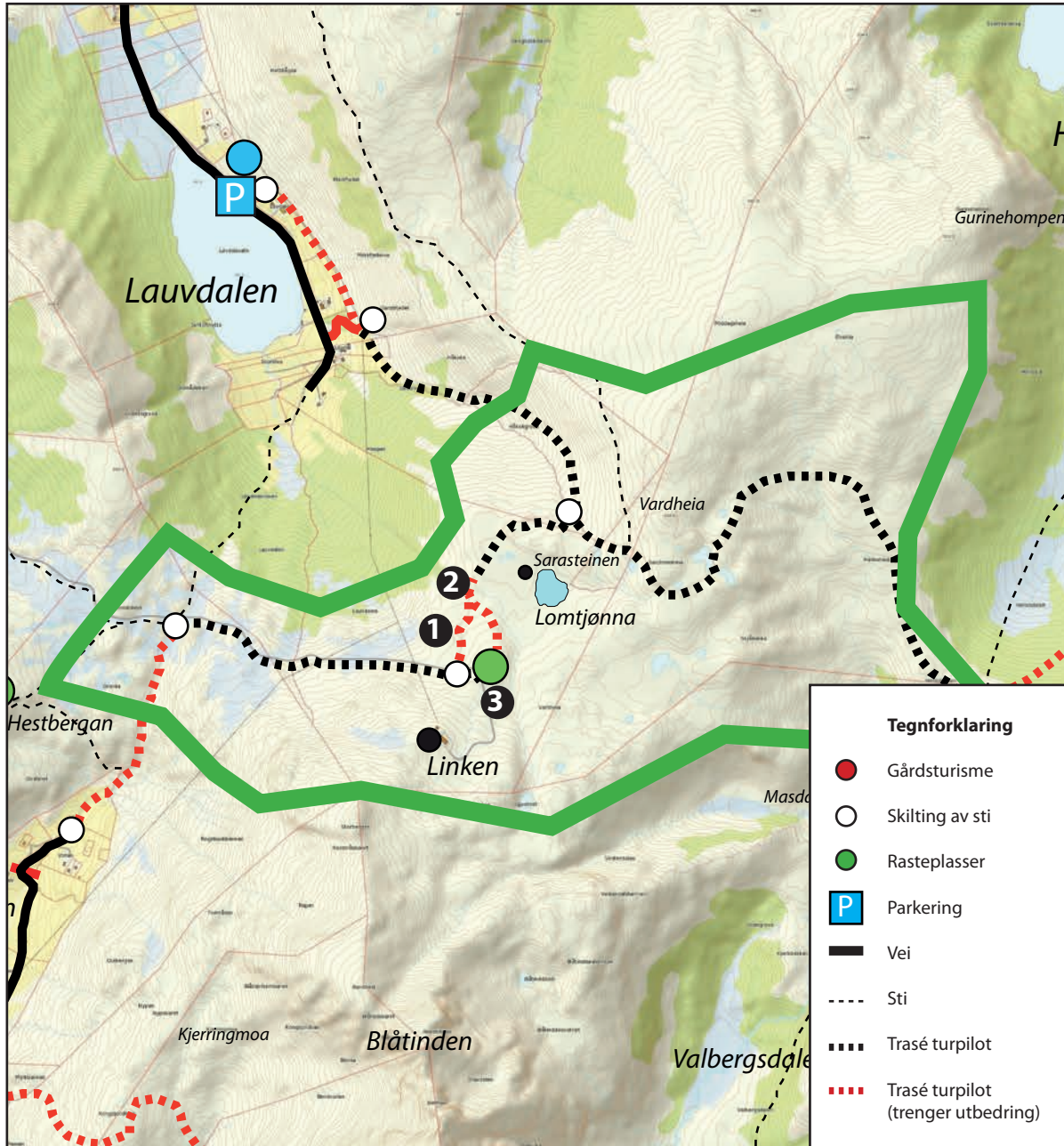
- Skilting og merking av turløype
- Utarbeiding av brosjyre for turløypa

Det er et flott turterreng i fjellområdet mellom Lauvdalen, Tjønndalen og Hellosan. Foto: Kjersti Isdal.

	Aktuelle tiltak	Beskrivelse	Søknad/midler
1	Tilrettelegging sti	Drenering/tilrettelegging av sti over myra (for å tåle ferdsel med hest)	SMIL-midler frist: 15.mars
2	Tilrettelegging sti	Utbedre bro over bekken	SMIL-midler frist: 15.mars
3	Rasteplass	Opparbeiding av rasteplass og gapahuk/sjeltersjå	SMIL-midler frist: 15.mars
4	Skilting/merking av turløype	Fellestiltak (Infotavler, retningspiler, turkort)	NFK skiltmidler frist: 1.feb
5	Produktutvikling	Fellestiltak (Brosjyre, nettside, app...)	BU-midler

Oversikt over aktuelle tiltak i Linken-området. Tiltak merket med blått bør prioriteres i første omgang.

Mellom Vendalsjord og Linken er det anlagt en nyere grusveg for å betjene telelink-anlegget. Denne er mye brukt som turveg.

Vakkert landskap ved Lommtjønna. Foto: Kjersti Isdal.

Eiendomsstruktur

En god dialog med grunneiere er en forutsetning for å lykkes når man ønsker å tilrettelegge for bruk av de gamle ferdselsveiene. Det er en forutsetning at man har grunneieravtaler, som regel på 10 år, for å kunne søke midler om tilrettelegging og skilting.

Prosjektområdet har en variert eiendomsstruktur. Her er en kombinasjon av områder som har én grunneier og områder med sameie (flere grunneiere).

1) Rolvsfjorden/Tjønndalen (LofotHest)

Prosjektområdet går delvis gjennom et sameie, og delvis gjennom enkelteiendommer.

2) Lauvdalen (Aalan gård)

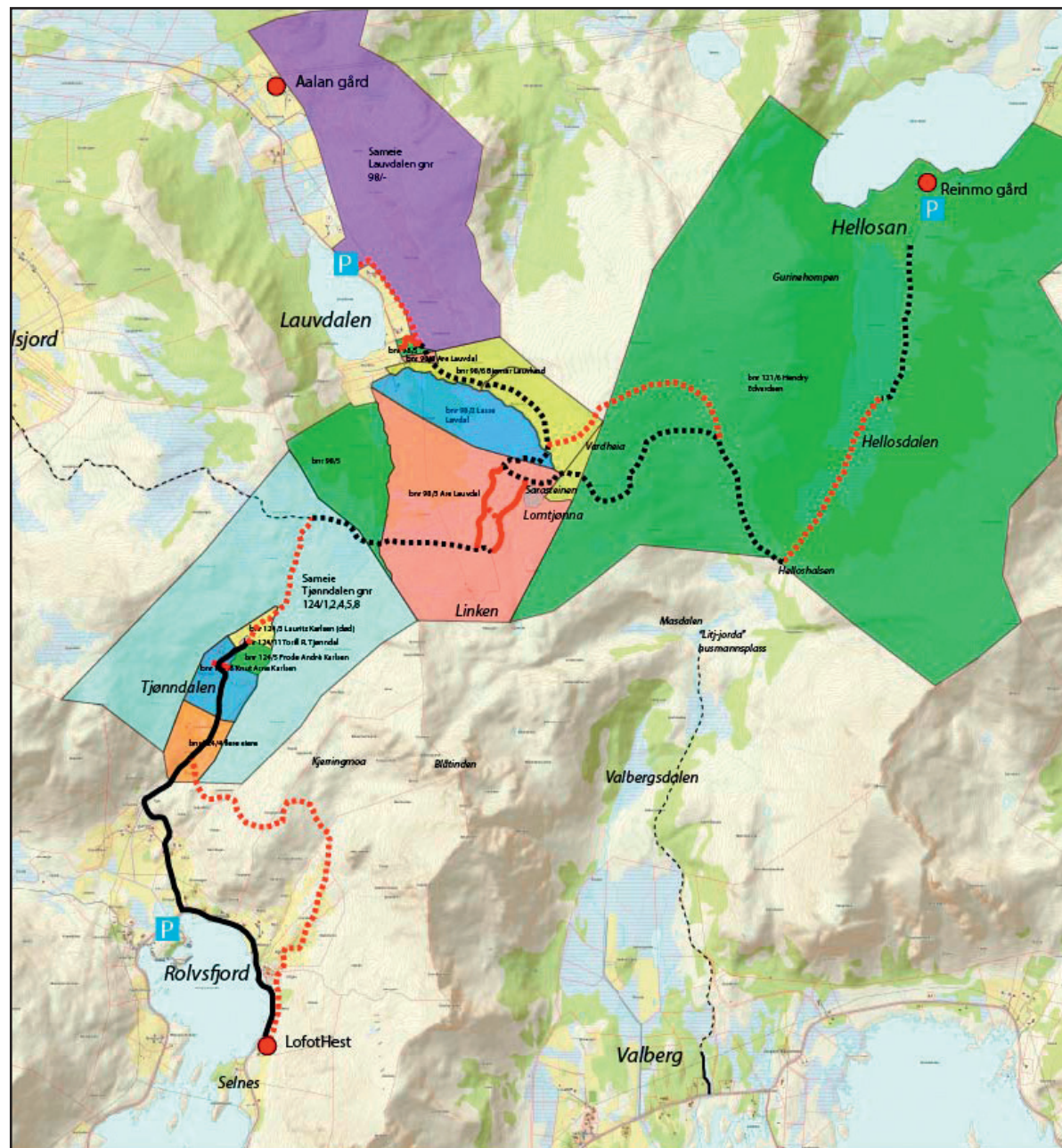
Prosjektområdet går delvis gjennom et sameie, og delvis gjennom enkelteiendommer.

3) Hellosan (Reinmo gård)

I delområdet Hellosan er gårdsbedriften Reinmo gård v/ Hendry Edvardsen grunneier for hele området. At deltakerbedriften selv er grunneier gjør det enklere å komme raskt igang med tilretteleggingstiltak her.

4) Linken

Området ved Linken har én grunneier.

Eksisterende skilting i området er preget av tidens tann...

Videre arbeid

I forprosjektet har vi kartlagt eksisterende forhold, og sett på muligheten for utvikling av ei turløype mellom gårdene. I det videre arbeidet er gjennomføring av tilretteleggingstiltak viktig. Man må og jobbe med produktutvikling og markedsføring for å kunne tilby kvalitet på opplevelsene man ønsker å tilby besøkende.

Oppfølgingsprosjekt

Det er et ønske fra deltakerklyngen at det søkes om et hovedprosjekt for å sikre gjennomføring av tilretteleggingstiltakene, og arbeid videre med idé- og produktutvikling. De enkelte gårdsbedriftene bruker all sin tid til drift og utvikling av egen virksomhet, og har ikke kapasitet til å drive et fellesprosjekt over lengre tid. Det er derfor nødvendig at man har noen som kan holde fremdrift i prosjektet og sørge for gjennomføring.

Eksempel på retningskilt utformet etter Merkehåndboka. Foto: DNT.

Målet er en ferdig utviklet turløype der gårdsbedriftene kan tilby en opplevelsespakke til besøkende med natur- og kulturopplevelser, som samtidig er med på å styrke gårdenes inntektsgrunnlag. Gjennom et hovedprosjekt tar man mål av seg å utarbeide en fullstendig landskapsressursanalyse.

Skilting

I forprosjektet er det søkt om midler til skilting og merking av turløypa mellom gårdene. Målet er at skiltene kommer på plass i løpet av sommeren 2015 (se plassering av skilt på kart s. 19).

Det er lite skilting i området i fra før. Det ble ryddet sti og satt opp skilt mellom Lauvdalen, Tjøndalen og Alstad for en del år tilbake, i forbindelse med prosjektet "Borg områdetiltak". En del av skiltene finnes fremdeles, men er i stedvis dårlig

forfatning. God skilting er viktig når en tilrettelegger for ferdsel, særlig for folk som ikke er så godt kjent i området fra før.

Skiltmal for Lofoten

Det er laget nasjonale retningslinjer for skilting og merking av stier, som er beskrevet i "Merkehåndboka". Denne er utarbeidet av DNT og Friluftsrådernes landsforbund.

I tillegg til dette har Lofoten friluftsråd utarbeidet egne maler for infotavler og turkort (se eks. neste side). Turpiloten blir en av de første områdene i Lofoten til å ta i bruk disse.

Retningsskiltene skal tåle vær og vind. Det bør settes opp skilt ved alle naturlige sti- og veikryss. Infotavler med kart og turbeskrivelse bør stå i nærheten av parkeringsplass, eller andre naturlige utgangspunkt for turen. I det videre arbeidet kan man utarbeide turkort for turløypa. Turkort er ment som små "reklameflyers" som beskriver og anbefaler turen. Her kan hver enkelt gårdsbedrift utarbeide et turkort med utgangspunkt i "sine" stier.

Tilrettelegging

Grad av tilrettelegging

Et av målene med turpilotprosjektet er at turveiene opparbeides slik at de tåler ferdsel med hest. I praksis vil det si at stiene også vil tåle økt ferdsel av fotturister, og det vil åpne opp for økt ferdsel med sykkel. Man bør derimot passe på at man ikke gjør det mulig å ferdes med motoriserte kjøretøyer (selv om dette er regulert ved lov).

Fordelen med å ha en godt opparbeidet sti er at man kanalisere ferdselen dit man ønsker den, og

Ferdsel med hest krever at man tar hensyn og det tilrettelegges for å unngå stor slitasje i terrenget. Foto: LofotHest AS.

unngår at sårbare områder får stor slitasje. Det er to grusveier (stengt med bom) opp til hei- og fjellområdet som er knyttet opp mot telelinkstasjonen. Disse tåler godt ferdsel, både til fots og til hest. Samtidig gjør tilstedeværelsen av disse at en utbedring av de øvrige stiene ikke oppleves som store inngrep i naturen.

Bruk av hest kan gi utfordringer knyttet til slitasje på stiene, særlig i områder med våte myrpartier. Det vil derfor være aktuelt å legge om traséen noen steder, som et alternativ for hest. Godt tilrettelagte turstier vil også legge tilrette for flere brukergrupper, som handikappede, syklistene og større turgrupper.

Slitasje/sårbare områder

Lofoten er et veldig populært område for fottur-

ister, og mange steder opplever man at slitasjen er stor. Ved å tilrettelegge noen stier godt, vil man kunne kanalisere ferdselen bort fra sårbare områder.

Kulturminner

Flere steder på veien finnes det spennende kulturminner, som forteller noe om tidligere bruk av området. Ved å synliggjøre, tilrettelegge for opplevelse av disse vil man kunne gi den besøkende en bedre forståelse/opplevelse av kulturhistorien i området.

Et eksempel er hulveien (fornminne) mellom Rolvsfjord og Tjønndal. Denne er skiltet, men knapt synlig, pga granplanter som har vokst seg store. Her kunne man f.eks tilrettelagt for opplevelse av kulturminnet ved å rydde skog og kratt.

Rasteplasser

Det er sett på aktuelle lokaliteter for rasteplasser langs turtraseen.

Et naturlig stoppested på turen er der stiene møtes oppe på heia. Her er man omtrent halvveis på turen uavhengig av startpunkt, og her er flott utsikt over fjell, hav og dallandskap.

Innerst ved Hellosvatnet er det også en egnet lokalitet for rasteplass. Her er en liten strand, og et flott turmål for barnefamilier som ønsker en kortere tur med utgangspunkt i Hellosan. Det er mulig å fiske i vannet. Ved Hestbergan er det også en flott lokalitet, med utsikt over havet over Tjønn-dalen og Vendalsjord.

Gapahuk eller sjeltersjå

Det er ønskelig å sette opp en moderne form for gapahuk på rasteplassene, som ly for vær og vind.

Prosjektgruppa ble inspirert av gapahukene til arkitektfirmaet Biotope, som deltok på studieturen til Sveits med Varanger regionalpark. Gapahukene er designet med tanke på fugletittere, men fungerer også utmerket for andre turgåere. De har åpning/utsikt/ly mot flere himmelretninger, og er tilpasset hvert enkelt sted med tanke på fremherskende vindretning og vær. De er estetisk vakre i landskapet, og kan fort bli en attraksjon i seg selv. Funksjon og estetikk i god kombinasjon.

I Nordnorge fins begrepet "sjeltersjå" om enkle buer der man lagret f.eks torv. Det ga ly for vær og vind, og kunne lukkes enkelt med planker eller dør. Det er ønskelig å se litt nærmere på om man kan få tegnet forslag til moderne sjeltersjåer tilpasset lofotnaturen, kanskje i form av en arkitektkonkurranse. En mulighet for lukkemekanisme kan være en fordel, både av hensyn til vind og for å unngå at sauer tar seg inn for å søke ly.

Eksempler på moderne gapahuker med utsikt mot flere retninger (arkitektfirmaet Biotope, Varanger)

Produktutvikling

Organisere gode salgbare pakker

I det videre arbeidet med turpiloten blir det viktig å jobbe med produktutvikling, der man organiserer gode salgbare pakker og markedsfører/presenterer disse godt.

Deltagerbedriftene må jobbe med hvordan man kan sy sammen hel- og halvdagsturer basert på hverandres tilbud innen:

- Lokalmatproduksjon
- Overnatting/mat
- Turproduksjon/opplevelse/naturveiledning

Presentasjon/markedsføring

Hvordan man presenterer turløypa blir viktig. Det er nærliggende å tenke på brosjyrer og nettside.

Formidling - bruk av ny teknologi

Det å ta i bruk ny teknologi i form av appér og QR-koder kan være med å forsterke opplevelser underveis. Man kan bruke film, lyd og bilder via mobilen til å gi turgåeren en dypere forståelse av landskapet man beveger seg i. Geocaching kan også være en spennende måte å oppleve turløypa på, der man med GPS-festede punkter leter etter skjulte skatter!

Utvidelse av turløype

Det er naturlig å tenke en utvidelse av turløypa i en videreføring av prosjektet. Ferdelsveiene fra Vendalsjord, Valberg og Alstad kommer inn i samme fjellområde. I flere av nabobygdene har man spennede gårdsbedrifter og andre interesser som kan passe godt inn i konseptet. En kartlegging av mulig utvidelse vil derfor være viktig i et hovedprosjekt.

Eksempel på markedsføring av naturopplevelser i kombinasjon med mat og overnatting på gårdsbedrifter i Indre Sogn (www.sakte.no).

Tilskuddsordninger

Her er en oversikt over aktuelle tilskuddsordninger og frister som kan søkes på for å gjennomføre turstiprosjektet.

Folkehelseiltak

(15.januar)

Ordningen kan kanskje være relevant.

Tilskudd til friluftsliv

Nordland fylkeskommune

(1.februar)

Formål: Stimulere flere til å utøve et aktivt friluftsliv, samt å bidra til et kvalitativt bedre friluftsliv i Nordland. Alle skal ha mulighet til et aktivt friluftsliv ut fra egne forutsetninger.

Hvem kan søke: Interkommunale friluftsråd/regionråd, frivillige lag og foreninger og andre
Hva kan støttes: Informasjonstiltak - turbøker, brosjyrer, skilt, informasjonstavler, m.m.

- Fysisk tilrettelegging
- Motivasjons- og stimuleringsiltak
- Tiltak for funksjonshemmede og andre mindre mobile grupper
- Tiltak rettet mot barn og unge
- Tiltak som skaper mer aktivitet i eksisterende anlegg/områder
- Tiltak som generelt medfører et økt engasjement for friluftsliv

Tilskudd til rekruttering, kompetanse og likes-tilling i landbruket

Nordland fylkeskommune

(1.februar/1.september)

Her kan landbruksorganisasjoner, lag, foreninger,

kommuner, kursarrangører og videregående skoler søke. Formålet med ordningen er: Styrke rekruttering og kompetanse i landbruks- og matområdet, og bidra til like muligheter for begge kjønn i landbruksnæringa. Tiltak som bidrar til formålet med ordningen kan støttes.

Statlig tilskudd til friluftaktivitet

Miljødirektoratet/Nordland fylkeskommune

(1.februar)

Formålet er: Medvirke til økt deltakelse i helsefremmende, trivselsskapende og miljøvennlig friluftsliv for alle grupper i befolkningen. Lag og organisasjoner som arbeider med aktivitetsfremmende tiltak for friluftsliv kan søke. Primært tiltak som stimulerer til direkte friluftaktivitet, som for eksempel organiserte turer, friluftslivskurs og annen opplæring i friluftslivsaktiviteter kan støttes. Det kan også gis støtte til utstyr og materiell som medvirker til å fremme friluftslivsaktivitetene, for eksempel fiskestenger og telt.

Ordningen ligger under Miljødirektoratet, og søknadene behandles av Nordland fylkeskommune. Må søkes elektronisk på miljødirektoratets søknadsskjema.

Turskiltprosjektet

Samarbeid Nordland fylkeskommune og

Gjensidigestiftelsen

(15. februar)

Formålet med Turskiltprosjektet er gjennom informasjon, skilting og merking å bidra til økt og trygg friluftferdsel der folk bor og oppholder seg. Frivillige organisasjoner og foreninger (idrettslag, speiderforeninger, grendelag, velforeninger, turlag osv.) registrert med organisasjonsnummer i det offentlige frivillighetsregisteret, Interkommunale

friluftsråd kan søke. Ellers kan kommuner, reiselivsorganisasjoner, hytteforeninger og andre interessenter søke sammen med en frivillig organisasjon el. et interkommunalt friluftsråd.

Prosjektmidlene skal gå til merking og skilting av turruter i tråd med Merkehåndboka.

SMIL-midler (Tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket)

Vestvågøy kommune

(15. mars og 15 august)

Eksempel på tiltak er: Rydding og inngjerding av beiteområder, flytting av dyr til nye beiteområder, tilrettelegging av områder for allmennheten, restaurering av gamle bygninger, oppsetting av nye sperregjerder i utmark, tiltak for å redusere forurensing fra landbruk til vassdrag.

Det kan også gis tilskudd til planlegging av tiltak i et område, for eksempel et vassdrag. Eierne av landbrukseiendommer, grunneierlag eller andre faglag kan søke om midler.

Søknadsskjema fra Statens landbruksforvaltning skal benyttes. Du kan få hjelp av kommunen til å fylle ut søknaden.

BU-midler

(Ingen søknadsfrist)

Målgruppe og bruken av BU-midlene kan deles inn i to ulike forvaltningsmessige områder:

Innovasjon Norge

For bygdeutviklingsmidler til bedriftsrettede tiltak er målgruppen personer og bedrifter med landbrukstilknytning. Med landbrukstilknytning menes at søker eier eller bor på en landbrukseiendom

hvor jordbruksarealet holdes i hevd. Søknader innenfor dette området forvaltes av Innovasjon Norge.

Fylkesmannen

Midler til utviklings- og tilretteleggingstiltak kan gis til organisasjoner, institusjoner, kommuner og ulike former for samarbeidsorganer. Midlene har et todelt formål; bidra til utvikling av ny næringsvirksomhet på landbrukseiendommen, samt å bidra til utvikling og modernisering av det tradisjonelle landbruket. Disse midlene forvaltes av Fylkesmannen

Litteratur og kildehenvisning

Clements, Morten. Landskapsressursanalyser - verktøy for integrert stedsutvikling og forvaltning. Aurland naturverkstad, notat 08.05.2009.

Elgersma, Anne. Landskapstyper i Lofoten og Vesterålen. NIJOS dokument 5/98.

Puschmann, Lykkja, Kamfjord. 1997. Landskapet og reiselivsproduktet. NIJOS Rapport 4/97.

Lykkja, Hanne. Borg områdetiltak - Kultur og naturmiljø i Borgområdet. 2002.

Merkehåndboka. Utgitt av DNT, Friluftsrådernes Landsforbund og Innovasjon Norge, 2013.

FORPROSJEKT - PILOTTURLØYPE LOFOTEN
ROLVSFJORD-LAUVDALEN-HELLOSAN

Fylkesmannen i
NORDLAND

Nordland
FYLKESKOMMUNE

